

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Предметом розгляду статті є сучасні форми методичної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови для початкової школи.

Серед завдань, які постають перед вітчизняною педагогічною освітою, акцентуємо завдання "створення цілісної системи безперервної педагогічної освіти з урахуванням вітчизняного досвіду, національних традицій і тенденцій розвитку світових освітніх систем" [1]. У руслі досліджуваної нами проблеми – *професійна підготовка вчителя іноземної мови початкової школи* – конкретизуємо його як завдання створення системи методичної підготовки студентів до роботи вчителя іноземної мови в початковій школі з урахуванням як вітчизняного, так і зарубіжного досвіду такої підготовки, а також сучасних світових тенденцій педагогічної освіти.

Серед публікацій з досліджуваної нами проблеми одні праці присвячені загальній професійній підготовці майбутніх вчителів, інші торкаються окремих форм методичної підготовки.

Ми б хотіли розглянути існуючі сучасні форми методичної підготовки вчителів іноземної мови початкової школи в нашій країні і за рубежом та намітити шляхи подальшого удосконалення форм і методів професійної підготовки студентів. На кафедрі методики викладання іноземних мов Київського державного лінгвістичного університету з 1997 року читається професійно-вибіркова дисципліна "Методика навчання англійської мови в початковій школі". Мета курсу полягає в забезпеченні основ методичної підготовки студентів до реалізації їх професійних функцій вчителя англійської мови в молодших класах: комунікативно-навчальної (формування в учнів молодшого шкільного віку мовленнєвої, мовної, соціо-культурної та навчальної компетенцій), розвиваюче-виховної, конструктивно-планувальної, гностичної та організаторської функцій, які реалізуються засобами англійської мови на уроці та в позакласній роботі. На курс відведено 20 годин. Теми занять можна знайти в журналі "Іноземні мови" [2: 50-52]. Проведене після читання курсу анкетування дозволило констатувати той факт, що для 97,2% студентів пріоритетною є тема, пов'язана з ігровою діяльністю на уроці англійської мови. У 66,6% опитуваних високий інтерес викликала тема "Чинні (вітчизняні й автентичні) НМК та альтернативні посібники з англійської мови для початкової школи". 61,1% опитуваних студентів віддали перевагу роботі з вправами для навчання мовного і мовленнєвого матеріалу. Всі студенти схвалили необхідність читання курсу "Методика навчання англійської мови в початковій школі".

Сьогодні значно розширилися можливості професійно-орієнтованого спілкування вчителів іноземних мов – від монокультурного до міжкультурного. Відповідно розширення меж професійно-орієнтованого між культурного спілкування вчителів іноземних мов знайшло відображення у навчальних програмах підготовки вчителів ряду європейських країн, зокрема Польщі [3], а також Росії [4], де саме професійно-орієнтоване міжкультурне спілкування домінує як мета навчання.

Одним зі способів міжкультурного розвитку студентів виступає їх білінгвальна освіта засобами рідної й іноземної мов, яка на сьогодні визнається одним із провідних напрямів освітньої політики європейських країн. Сучасна професійна білінгвальна освіта студентів засобами рідної й іноземної мов реалізується через такі білінгвальні освітні програми, в яких при вивченні предметів циклу вищого закладу освіти (ВЗО) обидві мови використовуються як інструмент професійної освіти і самоосвіти студентів та які дозволяють підготувати їх до міжкультурного співробітництва в різних сферах професійної діяльності фахівців у галузі навчання іноземної мови [5].

Н.Г. Соколова наполягає на необхідності навчання білінгвального професійного спілкування вчителя іноземної мови. Відповідно сучасною домінантою у професійній підготовці вчителя іноземної мови визнається його білінгвальна педагогічна освіта (як у межах педколеджу, так і на наступних ступнях навчання – ВЗО, післядипломна освіта) [6], метою якої є підготовка студента до міжкультурного професійно-орієнтованого спілкування рідною й іноземною мовами. Вивчення студентами курсу методики іноземною мовою є характерним для педколеджів Угорщини, Польщі і знаходить широке розповсюдження в педколеджах Росії.

Отже, білінгвальна педагогічна освіта студентів є ще однією сучасною тенденцією іншомовної педагогічної освіти [7].

Формування білінгвальних умінь професійно-орієнтованого спілкування у межах дисциплін психолого-педагогічного циклу, так і в процесі вивчення практичного курсу іноземної мови вважається досить перспективним сучасним напрямом професійної підготовки вчителя іноземної мови. Сьогодні обговорюється й проблема розробки інтегративних курсів (наприклад, основний курс іноземної мови + курс сучасної рідної мови + курс методики навчання іноземних мов), одним із цільових завдань яких є формування у студентів білінгвальної професійної компетенції вчителя іноземної мови. Саме такою особливістю – поєднання традиційного курсу методики навчання іноземної мови з навчанням білінгвального професійно орієнтованого спілкування – й вирізняється згадана вище чинна програма методичної підготовки студентів педколеджу, укладена Н.Г. Соколовою.

Оволодіння учнями, зокрема молодшого шкільного віку міжкультурним іншомовним спілкуванням у межах навчального предмета "Іноземна мова" передбачає формування в них певного рівня іншомовної комунікативної компетенції [8]. Відповідно вчитель іноземної мови початкової школи повинен уміти сформулювати в молодших

школярів мовленнєву, мовну, соціокультурну, соціолінгвістичну, дискурсивну та стратегічну компетенції [9], які, власне, і складають зміст іншомовної комунікативної компетенції.

Отже, студенти – майбутні вчителі іноземних мов початкової школи – повинні володіти технологіями формування кожного виду іншомовної комунікативної компетенції у молодших школярів. Інакше кажучи, студенти повинні набути певного рівня сформованості методичної компетенції учителя іноземної мови початкової школи, достатнього для успішного формування у молодших школярів усіх видів іншомовної комунікативної компетенції як на уроках, так і в позакласній роботі з іноземної мови.

До початку самостійної роботи у школі майбутнього педагога необхідно не тільки озброїти теоретичними знаннями з методики викладання, але й допомогти оволодіти мінімумом практичних професійно-методичних умінь. Ось як вирішують цю проблему в Житомирському педагогічному університеті ім. І.Франка. На думку викладачів цього вузу, однією з ефективних форм, що дають змогу студенту спробувати себе у ролі вчителя, продемонструвати власні розроблені технології навчання іноземних мов в учнівській аудиторії може стати методичний театр (МТ) [10]. МТ тут розглядається як інноваційний засіб позакласної діяльності з методики викладання іноземних мов, який передбачає індивідуальну і командну роботу з методично зацікавленими студентами з метою критичного, творчого опрацювання сучасних технологій навчання іноземних мов, адаптації їх до реальних умов навчання у школі і вищому закладі освіти, розвитку нових методичних ідей та їх апробації й популяризації серед майбутніх та діючих учителів.

МТ працює в двох напрямках: 1) від студента до студента; 2) від студента до вчителя.

У межах першого методу – від студента до студента – зусилля членів МТ зосередилися на пошуку нових технологій навчання іноземних мов, їх аналізу, адаптації і апробації за умов реального й умовного навчального середовища з наступним проведенням експериментального навчання у школі та в університеті. У межах цього проекту студенти-члени МТ проводять демонстраційні заняття для інших студентів, а також для вчителів методистів м. Житомира.

Другий напрям – від студента до вчителя – передбачає розповсюдження досвіду через методичні експрес-публікації та відеозаписи зразків застосування нових технологій. Результатом плідної кооперації студентів у втіленні цього проекту стало накопичення банку ідей з різних проблем сучасного викладання, які знайшли шлях до педагогічної громадськості Житомирщини через експрес-публікації методичної газети "Let's Know Now", яка виходить двічі на рік і передує педагогічній практиці (кожний студент-практикант отримує всі випуски методичної газети на настановчій конференції).

Таким чином, робота МТ дає змогу активізувати багатообіцяючий професійно-спрямований зв'язок між студентами, з одного боку, та між студентами і вчителя, з іншого.

Якщо зважити, що педагогічний експеримент та впровадження першого власного досвіду студентів відбувається в процесі педагогічної практики, то останню можна вважати підґрунтям педагогічних досліджень та науково-дослідної роботи майбутніх учителів.

Реалізація самостійної та науково-дослідної (як особливого виду самостійної) роботи студентів потребує використання різних видів та форм навчальної діяльності з усіх методичних дисциплін, прикладами яких можуть виступати: вивчення науково-методичної (основної та додаткової) літератури, складання каталогів або банків даних; ознайомлення та узагальнення передового педагогічного досвіду, вивчення методичних розробок та порад молодшим вчителям у відповідних періодичних виданнях, створення студентами власної методичної скарбнички; самостійний пошук знань з певної теми та виконання завдань випереджаючого характеру; участь у проведенні тематичних та методичних конференцій (включаючи виготовлення відповідних наочних посібників); написання та захист рефератів, контрольних, курсових, дипломних та магістрських робіт.

При раціональному плануванні, організації та управлінні самостійною та науково-дослідною роботою студентів, керівництві та контролі за проходженням ними педагогічної практики можна очікувати підвищення ефективності навчання та відповідного зростання якості методичної підготовки спеціалістів. Останнє дозволяє нам прогнозувати появу у недалекому майбутньому спільних викладацько-студентських авторських програм, методичних розробок та рекомендацій, нових навчальних посібників тощо.

Майбутнє методики викладання іноземної мови для початкової школи ми бачимо в її інтеграції з віковою психологією і педагогікою, з лінгвокраїнознавством і зарубіжною літературою, використанням комп'ютерних навчальних програм і відеокурсів.

Усвідомлення студентами істини, що в діяльності педагога гармонійно поєднуються теоретичні знання та мистецтво, нормативні елементи та творчість стає рушійною силою для самоосвіти, теоретичного абстрагування, розвитку педагогічної інтуїції.

Ми дійшли висновку про необхідність створення оптимальної системи методичної підготовки майбутніх учителів іноземної мови початкових класів, яка б поєднувала наступні компоненти: використання різних форм організації навчальної діяльності у вищій педагогічній школі: традиційні (лекції, лабораторні й практичні заняття, СРС та НДРС) з нетрадиційними (методичний театр, участь у роботі методичних об'єднань шкіл, самоосвіта) тощо; включення активних методів навчання (дидактичні ігри та педагогічні імітації, методичні ринги та аукціони методичних знань, трансформування передового досвіду та власний методичний пошук тощо); перегляд програмового матеріалу з позицій переносу акценту на формування у майбутніх учителів методичних умінь та створення відповідного навчально-методичного забезпечення.

Запропонована система, на нашу думку, створює умови для максимального розкриття творчого потенціалу студентів шляхом удосконалення мотивації навчання, його індивідуалізації, використання творчих методів, систематичного контролю підготовки.

Отже, у професійній підготовці вчителя велике значення має його методична підготовка. Удосконалення цього важливого напрямку підготовки майбутніх учителів іноземної мови початкових класів приведе врешті-решт до формування професійно-мобільних спеціалістів, здатних до швидкої адаптації в освітній та соціально-культурній сферах, наділених високим творчим потенціалом та гнучким методичним мисленням.

1. Концепція педагогічної освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 1999. - № 8. – С. 9-23.
2. Бігич О.Б. Професійно-методична підготовка студентів до роботи з молодими школярами в курсі професійно-вибіркової дисципліни "Методика навчання англійської мови в початковій школі" // Іноземні мови. – 1999. – № 2. – С. 50-52.
3. Studzinska I. Sosnowiec Cluster Link Methodology Syllabus Project // Prince Links Conference: Conference Papers. – Popowo: The British Council Poland, 1996. – P. 44-50; Szulc-Kurpaska M. Primary School ELT Methodology in the College Curriculum // Prince ... - P. 62-72.
4. Методика обучения иностранным языкам: Программа для педагогических колледжей. Специальность: 0303 Иностранный язык. Квалификация: учитель иностранного языка в основной школе / Сост. Н.Г. Соколова. – М.: Еврошкола, 1999. – 105 с.
5. Сафонова В.В. Задачи, проблемы и перспективы развития билингвальных образовательных программ в России // Опыт билингвального образования средствами родного и иностранного языков в России: Тезисы докладов и выступлений на Межрегиональной научно-методической конференции. – М.: Еврошкола, 1999в. – Ч.1.- С. 15.
6. Соколова Н.Г. Билингвальные аспекты методической подготовки студентов педагогического колледжа к межкультурному профессионально-ориентированному общению: Автореф. дисс... канд. пед. наук. – 13.00.02. – М., 1999 а. – С. 5.
7. Бондаренко О.Ф., Бігич О.Б. Сучасні тенденції професійної підготовки вчителя іноземної мови для початкової школи // Іноземні мови. – 2002. - № 4. – с. 48-51.
8. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова. 2-12 класи // English language and culture: Weekly. – August 2001. - № 29 –30 (78-79). – С. 2-4.
9. Визначення кожного виду іншомовної комунікативної компетенції школярів див. Програма ... 2001: 3-4
10. Калініна Л.В., Самойлюкевич Л.В. Методичний театр як засіб удосконалення професійно-методичної підготовки студентів педагогічного університету // Іноземні мови. – 2001. - № 2. – С. 35-38.

Зубенко Т.В. Пути усовершенствования методической подготовки учителей иностранного языка начальной школы.

В статье рассматриваются современные формы методической подготовки будущего учителя иностранного языка для начальной школы.

Zubenko T.V. The ways of improving methodological training of primary school foreign language teachers.

The article deals with modern forms of methodological training of future foreign language teachers of primary school.